

Almanya'da Uygulanan İslam Din Dersi Hakkında Bir Değerlendirme (Kuzey Ren Westfalya Örneği)

Ali TOPÇUK*

Atf / ©- Topçuk, A. (2015). Almanya'da Uygulanan İslam Din Dersi Hakkında Bir Değerlendirme (Kuzey Ren Westfalya Örneği), *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 249-269.

Öz- Bu araştırmanın temel amacı öğrenci ve öğrenci velilerinin İslam Din Dersi hakkındaki düşüncelerini ve isteklerini öğrenmek ve elde edilecek sonuçla dersin daha verimli hale gelmesi için bazı teklifler sunmaktır. Katılımcıların % 90'dan fazlası İslam Din Dersinin Almanca olmasını anlayışla karşılamaktadırlar. Öğrenciler dinlerini aslında olduğu gibi ve konunun uzmanı olan (ilahiyatçı) öğretmenlerden öğrenme arzusundadırlar. Araştırmamız, İslam Din Dersinin, Müslüman öğrencilerin Alman toplumuna entegrasyonuna katkı sağladığını göstermiştir. Şu ana kadar verilen İslam Din Bilgisi Dersi (Islamkundeunterricht), (anayasada ifadesini bulan) İslam Din Dersi (Islamischer Religionsunterricht) için iyi bir temel oluşturmuştur.

Anahtar sözcükler- Federal Almanya, Kuzey Ren Westfalya, İslam Dersi, Din Dersi, Almanya'da İslam

§§§

1. Giriş

Almanya farklı ülkelerden insanların bir arada yaşadığı çokkültürlü bir toplum yapısına sahiptir. Farklı kültür ve inançlara mensup insanların oluşturduğu toplum yapısında insanların genel eğitimi ile birlikte din eğitimi de önemli bir sorun oluşturmuştur. Din eğitimi de karşılaşılacak bu sorunu çözmek amacıyla da farklı modeller ortaya çıkmıştır. Kuzey Ren Westfalya'da din eğitimi ve öğretimi çerçevesinde Katolik Din Dersi, Protestan Din Dersi, Ortodoks Din Dersi (Yunan, Rus, Romanya, Sırp, Suriye ve Bulgar Ortodoks Din Dersi), Yahudilik Din Dersi ve son iki senedir Alevilik Din Dersi, resmi din dersleri olarak

Makalenin geliş tarihi: 15.12.2014; Yayına kabul tarihi: 22.06.2015

* Almanya Kuzey Ren Westfalya İslam Din Dersi Öğretmeni, e-posta: alitopcuk20@yahoo.de

sunulmaktadır. Ayrıca dinler hakkında genel bilgilerin verildiği “Praktische Philosophie” adında bir felsefe dersi de bulunmaktadır.¹

Federal Almanya genelinde olduğu gibi Kuzey Ren Westfalya eyaletinde Müslüman ailelerin çocuklarına 30 yıla yakın bir süredir İslam Din Dersleri verilmektedir. Bu dersle ilgili problemler dersin başlangıcından beri varlığını devam ettirmiş ve bu problemin çözümü noktasında bir sonuca hala ulaşamamıştır.

Bu araştırmada temel problemimiz; Federal Almanya'nın Kuzey Ren Westfalya Eyaletinde proje olarak uygulanan İslam Din Bilgisi dersinin genel bir değerlendirmesidir. Biz bu makalede öncelikle yeni gelişmeleri de göz önünde tutarak konuyu tarihi süreciyle birlikte ele alacağız. Daha sonra özellikle tartışma noktalarını oluşturan meselelerde öğrenci ve öğrenci velilerinin görüş ve isteklerini de dikkate alarak bazı çözüm önerileri getirmeye çalışacağız. Temel amacımız ise özellikle öğrenciler ve veliler açısından Federal Almanya'nın Kuzey Ren Westfalya Eyaletinde proje olarak uygulanan İslam Din Bilgisi dersinin problemlerini tespit ederek elde edilecek bulgulardan hareketle dersin daha verimli olması için yapılabilecek değişiklikler ile ilgili bazı teklifler sunmaktır.

2. Araştırma Soruları

Araştırmamızda cevap aradığımız soruları şunlardır:

- ✓ İslam Din Dersinin anayasal statüsü nedir?
- ✓ İslam Din Dersi hangi dilde verilmelidir?
- ✓ İslam Din Dersinin verilmesi Ana Dil derslerine katılımı etkilemekte midir?
- ✓ İslam Din Dersi camilerde verilen hafta sonları kurslarına katılımı azaltmakta mıdır?
- ✓ İslam Din Dersini öğretmenlerinin yeterlikleri neler olmalıdır?
- ✓ Öğretim Programları Yeterli midir?

3. Evren-Örneklem

Araştırmamızın evrenini Kuzey Ren Westfalya Eyaleti'ndeki programlarında İslam Din Dersi yer alan okullar oluşturmaktadır. Veri toplama çalışmaları için Kuzey Ren Westfalya'da Türk nüfusun en yoğun yaşadığı Duisburg şehri tercih edilmiştir. Türk öğrencilerinin oranı Alman vatandaşlığına geçen Türk çocukları hariç, 2011-2012 eğitim öğretim yılında % 13'tür.²

¹ Klaus Spenlen, *İslam Din Dersleri İçin Eyaletlerin Çözüm Arayışları*, Michael Kiefer, Eckart Gottwald ve Bülent Uçar, Auf dem Weg zum Islamischen Religionsunterricht, Lit Verlag, Berlin 2008, s. 21.

² Migazin migration in Germany, 9 Ocak 2013, www.migazin.de.

Araştırmamızın örneklemini ise Duisburg şehrindeki August-Thyssen Realschule ve Theodor König Gesamtschule adlı iki okul oluşturmaktadır. Bu okullar başlangıçtan bugüne kadar projeye dahil olmaları ve iki ayrı okul türü olarak evreni temsil edebilme özelliğine sahip olmaları bakımından örneklem olarak tercih etmemize neden olmuştur. Türk ve diğer Müslüman göçmenlerin yoğun olarak oturduğu Duisburg şehrinde seçilen bu iki okuldaki toplam 228 öğrenci ve 112 öğrenci velisi örneklekimizi oluşturmaktadır. Diğer illerdeki öğrenci ve veliler, araştırmamızın örneklemine dâhil edilmemiştir.

Öğrenciler ile İlgili Bilgiler

Tablo 1. Vatandaşlık Durumu

Hangi ülke vatandaşı?	Sayı	%
Türkiye Cumhuriyeti	92	40,4
Federal Almanya	88	38,6
Diğer Ülkeler	48	21,0
Toplam	228	100

Öğrencilerin %40,4'ü Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, %38,6'sı Federal Almanya vatandaşıdır. Görüldüğü üzere tabloda en büyük grubu Türk vatandaşı olan öğrenciler oluşturmaktadır. Federal Almanya vatandaşı olan öğrencilerin çoğunluğu da Türk kökenli olup, daha sonradan Alman vatandaşlığına geçen öğrencilerdir. Diğer ülke vatandaşları ise, Libya, Bosna, Kosova, Makedonya, Fas, Arnavutluk, Lübnan, Pakistan ve diğer İslam ülkelerinden gelen öğrencilerdir.

Tablo 2. Cinsiyet Durumu

Cinsiyet	Sayı	%
Erkek	101	44,3
Kız	127	55,7
Toplam	228	100

Araştırmamıza katılan öğrencilerin 127'sini (% 55,7) kız öğrenciler, 101'ini (%44,3) erkek öğrenciler oluşturmaktadır.

Tablo 3. Yaş Durumu

Yaşı	Sayı	%
11-14 yaş	103	45,2
15-18 yaş	125	54,8
Toplam	228	100

Öğrencilerin yaş grupları: 15-18 yaş grubu %54,8 ile ankete iştirak edenlerin çoğunluğunu oluştururken, %45,2'si 11-14 yaş grubudur.

Tablo 4. Okul Durumu

Hangi okula gidiyor?	Sayı	%
Realschule	178	79,0
Gesamtschule	50	21,0
Toplam	228	100

Anketimize katılan öğrencilerden, Realschule'ye giden öğrenci sayısı 178 (%79), Gesamtschule öğrencisi ise 50 (% 21)'dir. Her iki okul türünde de 10. Sınıftan sonra üniversiteye hazırlık da diyebileceğimiz Abitur'a hak kazanmak mümkündür.

Velilerle İlgili Bilgiler

Araştırmamıza katılan veliler ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir:

Tablo 5. Vatandaşlık Durumu

Hangi ülke vatandaşı?	Sayı	%
Türkiye Cumhuriyeti	47	42,0
Federal Almanya	45	40,0
Diğer Ülke Vatandaşı	20	18,0
Toplam	112	100

Velilerin çoğunluğunu 47 (%42,0) ile Türkiye Cumhuriyeti ve 45 (%40,0)'i Federal Almanya vatandaşları oluşturmaktadır. 20 veli de diğer ülke vatandaşlarıdır. Alman vatandaşlarının da çoğunluğu Türk vatandaşlığından geçmiştir.

Tablo 6. Hangi Cami Derneği'ne Üye?

Cami Derneği	Sayı	%
DİTİB ³	38	33,9
IGMG ⁴	7	6,3
İslam Kültür Merkezleri	5	4,5
Diğer	6	5,4
Cevapsız	62	60,2
Toplam	112	100

Velilerin %60,2'i üye oldukları Camii derneğinin ismini vermezken, %33,9'u DİTİB Camilerine, %6,3'ü IGMG, %4,5'i de İslam Kültür Merkezlerine üye olduklarını bildirmişlerdir. Cevap vermeyen velilerin hepsinin de, bir cami derneğine üye olmadıkları kanaatinde değiliz.

³ Diyanet İşleri Türk İslam Birliği. Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı ile birlikte ortak çalışmalar yürütmektedirler.

⁴ İslam Toplumları Milli Görüş.

3. Verilerin Toplanması

Araştırmamızda anket, görüşme, gözlem, monografi, test teknikleri ve tarihi yöntemi kapsayan survey yöntemi kullanılmıştır. Survey yöntemi, tek başına bir yöntem olmayıp birçok yöntemin bir arada kullanıldığı karma bir araştırma yöntemidir.⁵ Buna göre araştırmamız teorik ve uygulamalı olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Dolayısıyla araştırmamızın teorik bölümünde literatür taraması yapılırken, bulgular ve yorumlar bölümünde ise anket kullanılmıştır.

Araştırmamızın uygulamalı boyutu ise Din Bilgisi Dersinin mevcut durumunu ortaya koymak ve çözüm önerileri geliştirmek için yapılan anket sonuçlarına göre şekillenmiştir. Ayrıca bu alanda yeni uygulanmakta olan proje içerisinde öğretmen olarak görev almamız, araştırmamızın hem teorik boyutuna hem uygulamalı boyutuna büyük katkı sağlamıştır.

4. Almanya'da Yaşayan Müslümanların Genel Durumu

Almanya, 1960'lı yılların başlarında işgücü açığını kapatmak için ikili anlaşmalar çerçevesinde yabancı işçi almaya başlamıştır. Bu bağlamda Almanya ile Türkiye 1961 yılında bir anlaşma yapmıştır. Yapılan anlaşma neticesinde Türkiye'den gelen yoğun işçi göçüyle birlikte Almanya ilk defa ayrı bir dine ve kültüre mensup çok sayıda insanla karşılaşmıştır. Almanya daha sonra bu çerçevede 1963'te Fas, 1965'te Tunus, 1968'de ise Yugoslavya hükümetleriyle anlaşma sağlayarak daha da çoğulcu bir yapıya sahiptir.⁶

Başlangıçta Almanya'ya yalnız gelen işçiler zaman içinde ailelerini de yanlarına alma yoluna gitmişlerdir. O yıllarda ne Almanya ne de Türkiye, işçi olarak gelen bu insanların Almanya'da uzun süre kalacaklarını hesaba katmadıklarından, onların dini ve kültürel ihtiyaçlarını çok fazla dikkate almamıştır. Bu nedenle dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamak için uzun vadeli tedbirler düşünülmemiştir. Geçen süre içinde Türkiye'den ve diğer İslam ülkelerinden Almanya'ya gelen Müslüman işçiler, başlangıçta kendi imkânlarıyla daha sonra geldikleri ülkelerin sağladığı imkânlarla çeşitli kurumlar oluşturarak dini ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmışlardır.

1970'li yılların sonlarından itibaren Almanya'ya başka Müslüman ülkelerden de göç yaşanmıştır. Bunlar içerisinde 1979'daki İran İslam devriminden sonra gelen İranlı sığınmacılar, 1979'da Afganistan'dan gelen sığınmacılar, 1975'ten sonra iç savaştan ka-

⁵ Burhan Baloğlu, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*, Der Yay., İstanbul, 2009, s. 71.

⁶ Faruk Şen, Hayrettin Aydın, *İslam in Deutschland*, C.H. Beck Verlag, Auflage: 1. Aufl. (20. Februar 2002), s. 14.

çan Libya'lılar ve en son 1992 yılında gelen Bosna-Hersekliiler ile 1999 sonrası gelen Kosovovalı Müslümanlar sayılabilir.⁷

Federal Almanya İstatistik Kurumu'nun 2000 yılı verilerine göre⁸ Müslüman halkın geldikleri ülkelere göre dağılımı şöyledir:

Tablo 7. Almanya'da Yaşayan Müslümanların Geldikleri Ülkelere Göre Dağılımı⁹

ÜLKE	SAYISI	%
Türkiye	1.998.534	74.60
Bosna-Hersek	156.294	5.83
İran	107.927	4.02
Fas	80.266	3.00
Afganistan	72.199	2.70
Lübnan	51.375	1.92
İrak	51.211	1.91
Pakistan	38.257	1.43
Tunus	24.260	0.91
Suriye	24.421	0.91
Cezayir	17.186	0.64
Mısır	13.811	0.52
Ürdün	11.190	0.42
Endonezya	10.756	0.40
Bangladeş	6.532	0.24
Sudan	4.697	0.18
Eritre	3.873	0.14
Libya	2.643	0.10
Yemen	1.586	0.06
Suudi Arabistan	738	0.03
Diğer Milletler	1.230	0.18
TOPLAM	2.678.986	

Tabloda belirtildiği gibi 1999-2000 yılları itibariyle Almanya'da yaşayan Müslümanların yaklaşık %75'i Türkiye'den gelmiştir. Tablodaki bilgilere, geldikleri ülkenin vatandaşlığından çıkarak Alman vatandaşlığına geçen Müslümanlar dahil edilmemiştir. Nitekim Federal Almanya İstatistik Kurumu; 1999-2000 yılları arasında 460.000 civarında Müslüman'ın Alman vatandaşlığına geçerek Alman pasaportlu Müslüman statüsüne geçtiğini

⁷ Şen, a.g.e., s. 14.

⁸ <http://de.statista.com/statistik/daten/studie/72321/umfrage/entwicklung-der-anzahl-der-muslime-in-deutschland-seit-1945/> Erişim tarihi: 17.12.2013.

⁹ Statisches Bundesamt Deutschland, a.g.e.

ifade etmektedir. Ayrıca Alman vatandaşı olan Müslümanların sayısı gittikçe artış göstermektedir. Günümüzde bu sayının 700.000'e ulaştığı tahmin edilmektedir.¹⁰

2002 yılı sonu itibarıyla Almanya'daki Türk nüfusun eyaletlere göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 8. Almanya'daki Türk Nüfusun Eyaletlere Göre Dağılımı¹¹

Eyalet	Sayı	Eyalet	Sayı
KuzeyRenWestfalya	638 322	Schlesgig-Holstein	39 533
Baden Württemberg	322 849	Bremen	30 278
Bavyera	245 062	Saarland	14 352
Hessen	203 525	Sachsen	4 314
Aşağı Saksonya	122 274	Brandenburg	2 538
Berlin	122 744	Sachsen-Anhalt	2 267
Rheinland-Pfalz	74 777	Thüringen	1 982
Hamburg	61 899	Mecklenburg	1 856

Tabloda da görüldüğü gibi Kuzey Ren Westfalya Eyaleti, Türk nüfusunun en yoğun yaşadığı bölge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Günümüzde Almanya'da 3 milyondan fazla Müslüman yaşamaktadır ve İslamiyet Hıristiyanlıktan sonra, ikinci büyük din haline gelmiştir. Alman nüfusun azalacağı, genel olarak yabancılar, bilhassa Türk nüfusunun artacağı yönündeki bilimsel öngörüler göz önüne alındığında, önümüzdeki yıllarda dışarıdan resmi olarak yabancı işçi gelmesi bile Almanya'da Müslüman nüfusun artacağına işaret etmektedir. Yabancıların yoğun olduğu Frankfurt, Köln, Stuttgart, Duisburg, Hamburg ve Berlin gibi büyük metropollerde anaokulu ve ilköğretim kurumlarına devam eden Müslüman çocuk sayısı bazı bölgelerde % 40'lara ulaşmıştır. Veriler özellikle Batı Almanya'daki büyük kentlerde önümüzdeki dönemlerde Müslüman nüfusun % 20-30'lara ulaşacağını göstermektedir. Almanya'nın demografik yapısındaki gelişmeler, Almanya'daki Müslümanların sorunlarının sadece yabancıların sorunu olarak değil, Almanya'nın geleceğinin sorunu olarak ele alınmasını gerektirmektedir. Başka bir ifade ile sorunları çözüme kavuştururken, nüfus sayısı sürekli artmakta olan toplulukları da dikkate almak gerekmektedir.¹² Ancak yabancıların yaşadıkları sorunlar bu kadar önemli iken bu insanların dinlerini nasıl, nerede, ne zaman ve kimlerden öğrenecekleri konusunda birçok soru işaretleri bulunmaktadır. Federal Almanya'da Müslümanlar için de benzer sorunlar yaşanmaktadır. Bu bağlamda Müslüman ailelerin çocuklarına verilecek İslam Din Dersleri bir problem olarak varlığını devam ettirmekte ve bu problem son yıllarda daha da fazla önem kazanmaktadır.

¹⁰ Statisches Bundesamt Deutschland 2000, Almanya İstatistik Kurumu, a.g.e.

¹¹ Statische Landesämter und Bundesamt 2002 Almanya İstatistik Kurumu, a.g.e.

¹² Muslimisches Leben in Deutschland, im Auftrag der Deutschen Islamkonferenz, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2011, s.71-73.

5. Kuzey Ren Westfalya'da İslam Din Dersi

1999 yılı öncesi Federal Almanya'da İslam Dersi, (Islamkunde veya daha önceki adıyla Islamische Unterweisung), Ana Dil Derslerinin içerisinde bir bölüm olarak yer almakta ve bu ders çoğunlukla branş öğretmeni olmayan sınıf öğretmenleri veya diğer branşların öğretmenleri tarafından verilmekteydi. Almanya'da yaşayan Türk ve diğer Müslüman ailelerin çocuklarının din eğitimi konusunu bilimsel olarak ele alan ilk kuruluş, 1970'li yılların sonunda kurulan Kuzey Ren Westfalya eyaletindeki Okul ve Meslek içi Eğitim Enstitüsü (Landesinstitut für Schule und Weiterbildung)'dür.¹³ Bu kurum 1979 yılından itibaren Din Dersi Eğitim Programlarını hazırlamaya başlamış ve bugün 10. sınıfa kadar (Türkiye'de lise dengi) olan programları tamamlamıştır. Bu programların ilki, ilkokullar için, İslam Dersinin Ana Dil Derslerinin içerisinde verileceği düşüncesiyle hem Türkçe hem de Almanca hazırlanarak 1986 yılının Ağustos ayında yayınlanmıştır.¹⁴ Programların ikincisi, 5. ve 6. sınıflar için hazırlanarak, Ağustos 1991'de sadece Almanca yayınlanmıştır.¹⁵ 1995 Ağustosunda 7. ve 10. sınıflar arası programlar yine Almanca hazırlanmıştır.¹⁶

Birçok Türk ve Alman bilim adamının katkılarıyla hazırlanmış olan bu eğitim programlarına zaman zaman eleştiriler de yapılmaktadır. Bu eleştiriler daha ziyade çoğulculuğu dikkate almadığı (diğer dinler hakkında bilgi vermediği) ve Müslüman öğrencilerin Alman toplumuna entegrasyonunu zorlaştırdığı noktasında yoğunlaşmaktadır. Bu eleştirilerin haklı veya haksız yönleri eğitim programları üzerine yapılacak sosyolojik, dinbilimsel ve eğitimbilimsel araştırmalar sonucu ortaya konulabilir. Okul ve Meslek içi Eğitim Enstitüsü ayrıca şu anda bu branşta görev yapmakta olan öğretmenlerin hizmet içi eğitimi sorunuyla da yakından ilgilenmekte, zaman zaman hizmet içi eğitim kursları düzenlemektedir. Hizmet içi eğitim, daha çok öğretmenlerin mesleki bilgilerini değil pedagojik formasyon bilgilerini geliştirmek için yapılmaktadır. Bu kurslarda daha çok dersin işlenişi ve yeni bir takım öğretim metotları üzerinde durulmaktadır. Din Bilgisi dersi veren öğretmenleri alan bilgisi açısından eğitebilecek bir kurum da bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu derse giren öğretmenlerin pedagojik formasyon yönünden yetiştirilmelerine daha fazla ağırlık verilmektedir.

¹³ Beyza Bilgin, "Almanya Federal Cumhuriyetinde Türk Çocuklarına İslami Din Dersi Program Geliştirme Çalışmaları", *A.Ü.İ.F. Dergisi*, Ankara 1988, C. III, s. 148-149.

¹⁴ Gebauer ve arkadaşları, *Religiöse Unterweisung für Schüler Islamischen Glaubens, für die Grundschule*, Landesinstitut für Schule und Weiterbildung, 1986 Ağustos, Sooster Verlagskontor, Soest.

¹⁵ Gebauer ve arkadaşları, *Religiöse Unterweisung für Schülerinnen und Schüler Islamischen Glaubens, für die Klassen 5 und 6*, Landesinstitut für Schule und Weiterbildung, 1991 Ağustos, Sooster Verlagskontor, Soest.

¹⁶ Gebauer ve arkadaşları, *Religiöse Unterweisung für Schülerinnen und Schüler Islamischen Glaubens, die Jahrgangstufen 7 bis 10*, Landesinstitut für Schule und Weiterbildung, 1995 Ağustos, Sooster Verlagskontor, Soest.

2007 yılından bu yana bakanlıktan ödenek alınmadığı gerekçesiyle hizmetiçi eğitim durdurulmuş olup, il yöneticilerinin gayretleriyle ya şehirler bazında hizmetiçi eğitim faaliyetleri sürdürülmekte; ya da hiç hizmetiçi eğitim yapılmamaktadır.

Kuzey Ren Westfalya eyaletinde yürürlükte olan ve Alman dili içerisinde bağımsız bir branş dersi olan İslam Dersi, Alman Anayasası'nda tanımı yapılan Hıristiyan ve Yahudi Din Dersleri gibi bir ders olmaktan ziyade; kültürel eğitime bir ilave olarak eğitim programından öğretmen atamasına kadar Alman devleti tarafından kontrol altında tutulan bir ders durumundadır.¹⁷ İslami kuruluşların gerek öğretim programı konusunda ve gerekse öğretmen atamasıyla ilgili bir görüş belirtmesi söz konusu değildir.

Yukarıda işaret edilen bazı olumsuzluklara rağmen dersin sunulduğu okullarda, seçmeli olan bu derslere öğrencilerin katılım oranının çok yoğun olduğu ifade edilmektedir. Derse katılımın bu kadar yüksek olması çalışmanın önemini de artırmaktadır. Katılımın yüksek olmasının en önemli nedenleri olarak; dersten alınan notun ortalamaya etki etmesi, dersin normal ders saatleri içerisinde verilmesi gösterilebilir.

Kuzey Ren Westfalya Eyalet Meclisi'nde 21.12.2011 tarihli oturumda SPD (Sosyal Demokrat Parti) ve Yeşiller Partisi'nden oluşan azınlık hükümeti, ana muhalefet partisi CDU'nun (Hıristiyan Demokratlar Birliği) da desteğini alarak; 1 Ağustos 2012 tarihinden itibaren bu eyalette "İslam Din Dersleri" verilmesini kararlaştırdı. Din Dersleri verilmesi hususunda dinî cemaatlerin görev ve sorumluluklarını, oluşturulacak bir danışma kurulunun üstleneceği dersin, 2012/2013 eğitim öğretim yılından itibaren ilköğretimde ve 2013/2014 eğitim öğretim yılından itibaren de orta ve lise dengi okullarda uygulamaya gireceği belirtilmiştir.¹⁸

Şu ana kadar verilmekte olan İslam Din Bilgisi Derslerinin (Islamische Unterweisung – Islamkunde) Alman Anayasasının 7. Maddesinin 3. Fıkrasında ifadesini bulan Din Dersi olmadığı açıktır. Kuzey Ren Westfalya Eyalet Hükümeti, 22.12.2011 tarihinde yürürlüğe giren "Okul Kanunu Değişiklik Yasası" ile bu eyaletteki okullarda okuyan müslüman öğrenciler için bağımsız bir İslam Din Dersi'nin verilmesini kararlaştırmıştır.¹⁹ İslam Din Bilgisi Dersleri açısından Alman Anayasası'nın 7. maddesinin 3. bendinde yer alan ifadeye göre eksik olan nokta, Anayasa ve eyalet Yasalarında tarif edilen dini (İslami) bir cemaatin bulunmaması idi ki; bu durum halen devam etmektedir. Böyle olmasına rağmen hükümet ara bir çözüm geliştirerek, dini cemaatin yüklenmesi gereken sorumluluğu ve kontrolü

¹⁷ Eckart Gottwald, Islamischer Religionsunterricht Statement zum Hearing der Fraktion Bündnis 90/Die Grünen am 19.März 1999 im Landestag, Düsseldorf. 1999.

¹⁸ Reiner Bürger, Islamunterricht NRW/FAZ 12.01.2012.

¹⁹ Gesetz – und Verordnungsblatt (GV.NRW.) Ausgabe 2011 Nr.34 vom 30.12.2011 Seite 725 bis 732 Gesetz zur Einführung von islamischem Religionsunterricht als ordentliches Lehrfach (7.Schulrechtsänderungsgesetz).

Eyalet Eğitim Bakanlığına yükleyerek, 2012 – 2013 eğitim öğretim yılından itibaren eyalet okullarında İslam Din Dersi vermeye başlamıştır. Bu yasaya göre Eğitim Bakanlığı, 8 kişiden oluşan bir danışma kurulu oluşturacaktır. Bu danışma kurulunun 4 üyesini -henüz dini cemaat statüsü kazanamamasına rağmen- mevcut dini cemaatler, kendilerini dinbilimsel, pedagojik ve İslami bilimler açısından iyi yetiştirmiş kişilerden belirleyeceklerdir. Diğer 4 üyesini de Bakanlık aynı özelliklere sahip olan kişiler arasından ve dini cemaatlerle işbirliği içerisinde belirleyecektir. Danışma kurulu kendi içerisinde bir kişiyi başkan olarak seçecektir. Seçilecek olan üyeler 3 yıllığına seçilecek olup, çalışmalarını için herhangi bir ücret talep etmeyeceklerdir. Bu kanun 1 Ağustos 2012 tarihinde yürürlüğe girip 31 Temmuz 2019 tarihinde de yürürlükten kaldırılacaktır.²⁰

Daha önceki din bilgisi dersleri projelerinde herhangi bir zaman sınırlaması olmamasına karşın bu kanunla bir sınırlama getirilmiş oldu. Bu durum, en geç bu tarihe kadar dersin proje statüsünden çıkarak, artık normal bir din dersi statüsüne kavuşmuş olacağı veya bazı olumsuz gelişmeler yaşandığı takdirde ders yürürlükten kaldırılacağı manasına gelmektedir.

Eğitim Bakanlığı uygulamaya kademeli olarak geçmeyi ve eyaletteki sayıları 320.000 civarında olduğu tahmin edilen bütün Müslüman öğrencilere ulaştırmayı planlamaktadır. İlk önce şu anda İslam Din Bilgisi Dersi'nin verildiği 130 okulda uygulamaya başlanacaktır. Şu anda bu okullarda ders veren öğretmenlerin dışında 60 tane öğretmen bu dersi verebilmek için Dortmund ve Düsseldorf şehirlerinde açılmış bulunan sertifika kurslarına devam etmektedir.²¹

6. Bulgular ve Yorum

Çalışmamızda İslam Din Dersi etrafında gerçekleştirilen tartışmaları öğrencilerin ve velilerin görüşlerinden elde ettiğimiz verileri kullanarak değerlendirmeye çalışacağız. Anket 228 öğrenci ve 112 öğrenci velisi olmak üzere 340 kişiye uygulanmıştır. Bu bölümde deneklerin problem alanları ile ilgili düşünceleri verilecektir.

6.1. Dersin Dili

İslam Din Dersi ile ilgili önemli tartışmalardan birisi bu dersin hangi dilde verileceğidir. 1999 yılından itibaren İslam Din Dersi Almanca verilmeye başlanmıştır.

²⁰ Gesetz – und Verordnungsblatt (GV.NRW.).

²¹ Reiner Burger, NRW FAZ, Düsseldorf, 9 Ocak 2012.

Tablo 9. Öğrenciler Dersin Almanca olmasını anlayışla karşılıyor mu?

Seçenek	Sayı	%
Evet	221	96,09
Hayır	07	03,01
Toplam	228	100,0

Öğrenciler dersin Almanca yapılmasını %96,9 oranıyla anlayışla karşılarken, %3,1'i dersin Almanca olmasını olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Öğrenciler "Almanlarla tarih derslerinde çıkan tartışmalar karşısında kendimizi daha iyi savunabilmemiz için, Almancamızı güzelleştirebilmemiz için, Türklerden başkaları da katılabilir, onların da anlayabilmesi için Almanca olması lazım" gibi gerekçeler göstererek, dersin Almanca olmasını istediklerini belirtmişlerdir.²² Oya Akdeniz tarafından 2009 yılında yapılan araştırmada da benzer şekilde öğrencilerin % 93'ü ders dilinin Almanca olmasını anlayışla karşıladıklarını belirtmişlerdir. Adı geçen bu çalışmadaki "Hangi dilde İslam hakkında sohbet etmek ister-sin?" şeklindeki başka bir soruya da öğrencilerin % 50'si ana dilimde, % 43'ü Almanca, % 7'si ise her iki dilde cevabını vermişlerdir.²³

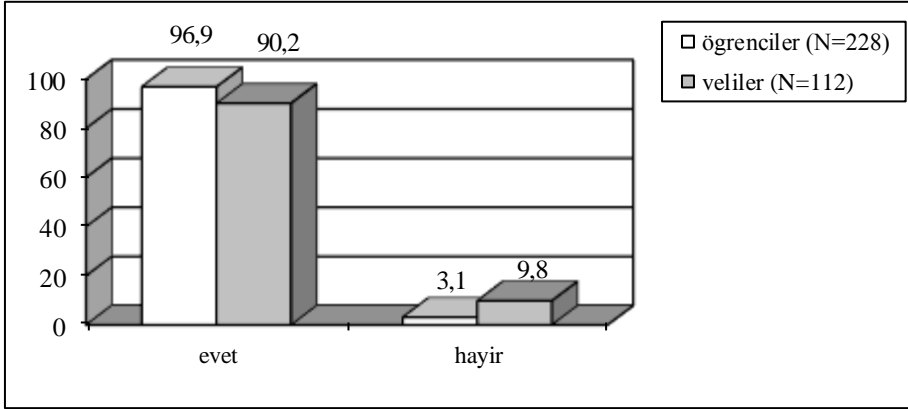
Tablo 10. Öğrenci velileri, ders dilinin Almanca olmasını anlayışla karşılıyor mu?

Seçenek	N	%
Evet	101	90,2
Hayır	11	9,8
Toplam	112	100

Veliler, %90,2 oranıyla ders dilinin Almanca olmasını anlayışla karşılarken, %9,8 i almanca verilmesini uygun bulmamaktadır. Tablo'dan da anlaşıldığı üzere veliler ders dilinin Almanca olmasını anlayışla karşılamaktadır. Bu tablodan kesinlikle Almanya'da yaşayan Müslümanların ve tabiki Türklerin kendi dillerine önem vermediği gibi bir sonuç çıkarılamaz. Bu tutum "İslam Din Dersi'nin dili ne olması gerekir" sorusu ile ilgilidir. Öğrencilerin çeşitli islam ülkelerinden gelmeleri dolayısıyla farklı anadillere sahip olmaları, okullarda ders dilinin Almanca olması gibi faktörler kanaatimizce böyle bir sonucu ortaya çıkarmaktadır.

²² Halit Ev, "Almanya-Kuzey Ren Westfalen Eyaleti'ndeki "İslam Din Dersleri" Konusunda Bazı Tespit ve Teklifler", *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Girişinin Dini Boyutu*, Çanakkale, 17-19 Eylül 2001.

²³ Oya Akdeniz, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bochum 2009.

Tablo 11. Öğrencilerle Kıyaslama

Ankete katılan veliler ve öğrenciler, Almanca Din dersi verilmesini olumlu karşılamaktadır.²⁴ Çalışmamızda bazı velilerin “evet anlayışla karşılıyorum” dedikten sonra “evet ama Türkçe olarak da öğrenmesi iyi olur”, birtakım velilerin de “orijinal dili ile yani Arapça öğretilse” dedikten sonra parantez içine “en azından ana kavramlar” diye belirttiklerini gördük.

6.2. Anadil Derslerini Etkileme Durumu

Öğrencilerin Almanca İslam Din Dersini dersini almalarının anadil derslerine katılma durumunu etkileyip etkilememesi bu dersin geleceği ile ilgili karar vermede önemlidir.

Tablo 11. Öğrencilere Göre Daha önce Anadil Dersleri İçerisinde İslam Din Dersleri'ne Katılma Durumu

Önceki Ana dildeki Din Dersi'ne katılma	N	%
Evet	102	44,7 %
Hayır	126	55,3 %
Toplam	228	100

Anketimize katılan öğrencilerin 102 si (44,7 %) daha önceden Anadil Derslerine ve o ders içerisindeki İslam Din Dersleri'ne katıldıklarını belirtmişlerdir. 126 öğrenci (55,3 %) ise söz konusu derse katılmamışlardır.

²⁴ Zengin'in çalışmasında da veliler ve öğrenciler dersin Almanca verilmiş olmasından memnundurlar. Bkz. Halise Kader Zengin, *Almanya'da İslam Din Öğretimi Modelleri (Bavyera Eyaleti Örneği)*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007, s. 383.

Tablo 12. Velilere Göre Çocuklarının Daha önce Anadil Dersleri içerisinde İslam Din Derslerine katılanların şu andaki Almanca Din dersine katılma durumu

Önceki Ana dildeki Din Dersine Katılma	N	%
Evet	87	(85,3 %)
Hayır	15	(14,7 %)
Toplam	102	100

Yukarıdaki iki tablo da incelendiğinde, öncelikle 228 denegimizden 102 tanesinin daha önceden Anadil dersleri içerisindeki İslam Din Bilgisi Derslerine katıldığını, 126 tanesinin ise; daha önceden Anadil dersleri içerisindeki İslam din bilgisi derslerine katılmadığı görülüyor. Daha önceden Anadil derslerine katılan 102 öğrenciden 87 tanesi şu andaki İslam din bilgisi derslerine katılmakta, 15 tanesi ise katılmamaktadır. Daha önceden Anadil derslerine katılmayan 126 tane öğrenciden 121 tanesi, şu andaki İslam din derslerine katılmaktadır. Bu rakam bize, öğrencilerin şu andaki İslam din bilgisi dersine ilgilerinin oranını göstermektedir. Öğrencilerin İslam Din Derslerine katılamamalarının çeşitli nedenleri vardır. Her şeyden evvel şu andaki ders normal günlük ders çizelgesinde yer almakta ve normal ders saatleri içerisinde işlenmektedir. Buna karşılık Türkçe Anadil dersleri ise çoğu zaman normal ders saatleri dışında işlenmekte, dolayısıyla öğrenci bu dersi dinlenme ve oyun zamanından çalınan bir zaman olarak değerlendirmektedir. Diğer bir husus da; şu andaki dersin sınıf geçmede etkisinin olmasıdır (Versetzungrelevant). Mevcut din dersi notu ortalamaya etki etmekte öğrenci zayıf aldığı bir dersi din bilgisi dersinden alacağı iyi bir notla yükseltebilmektedir.

Bu soruyla şu an bağımsız İslam din bilgisi dersinin, ana dil dersleri üzerindeki etkisi araştırılmak hedeflenmişti. Ancak bunu tespit etmenin çok zor olduğunu gördük. Örneğin 5. sınıfa giden öğrencilerin bir kısmının ilkokulda Türkçe dersi alabilmeleri mümkün değildi. Geldikleri okullarda anadil dersleri verilmemekteydi. Onun için sadece bu tabloya bakarak, "İslam din bilgisi derslerinin; Türkçe dersleri üzerinde pozitif veya negatif etkileri olmaktadır" demek zordur. Dersin normal ders saatleri içerisinde olup olmaması, öğretmenin ve okul idaresinin duyarlılığı gibi faktörler de rol oynamaktadır. Ama genel bir sonuca varmak için de daha kapsamlı bilimsel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Tablo 13. Öğrenci velilerine göre, çocuğun daha önce Anadil Dersleri içerisindeki İslam Din Bilgisi Dersine katılma durumu

Önceki Ana dildeki Din Dersine katılma	T	%
Evet	78	90,6
Hayır	34	30,4
Toplam	112	100

Anketimize katılan öğrenci velinin çocuklarından, 78 tanesi (%69,6) daha önceki İslam din bilgisine katılırken, 34 tanesinin (%30,4) çocuğu da din bilgisi derslerine katıl-

mamaktaydı. Şu anda İslam din dersine giren öğrencilerden %30,4'ü bu dersi alamamaktaydı.

Tablo 14. Öğrenci velilerine göre, çocuğun şu andaki Anadil Derslerine katılma durumu

Şu andaki Ana Dil Dersine katılma	T	%
Evet	27	24,2
Hayır	85	75,8
Toplam	112	100

112 veliden 27'sinin çocuğu şu andaki Anadil derslerine katılmakta ve 85'inin öğrencisi katılmamaktadır. Şu anda anadil derslerine katılma oranlarındaki düşüş gayet normaldir. Çünkü artık bazı okullarda Türkçe dersi verecek öğretmen bulunmamaktadır.

Tablo 15. Daha önce Anadil Derslerine katılma oranıyla, şu andaki Anadil Derslerine katılma oranının kıyaslanması.

Şu andaki Anadil Dersine Katılım	N	%
Evet	63	61,8
Hayır	39	38,2
Toplam	102	100

Bu soruyu sormamızın nedeni, İslam Din Bilgisi dersinden sonra Türkçe Anadil derslerine katılımda bir düşüş olup olmadığını tespit etmektir. Tabloda da görüldüğü üzere, daha önceden Türkçe Anadil derslerine giren 63 öğrenciden 39 tanesi şu anda Anadil derslerine katılmamaktadır.

6.3. Dersin Camilerde Verilen Hafta Sonları Kurslarına Katılımı Etkilemesi

Kuzey Ren Westfalya'da ders günlerinin dışı olan hafta sonlarında öğrenciler camilerde İslam dini ile ilgili eğitim alabilmektedir. Hafta içi okullarda alınan İslam Din Derslerinin hafta sonu cami kurslarına katılımı etkileyip etkilememesi de tartışılan konular arasındadır.

Tablo 16. Öğrenci daha önce Kur'an ve dini bilgiler dersi almak için Camiye gidiyor muydu?

Almanca din dersinden önce camilerde din dersine katılmak	N	%
Cevapsız	2	0,8
Evet	201	88,2
Hayır	25	11,0
Toplam	228	100

Daha önce Cami'ye gidip din dersi alanların oranı %88,16'dır. Gitmeyenler ise %10,96'lık oranı oluşturmaktadır. Bu konuda bilgi vermek istemeyenler ise %0,88 oranındadır.

Tablo 17. Şu anda Camiye gidiyor mu?

Almanca din dersinden sonra camilerde din dersine katılmak	N	%
Cevapsız	2	0,8
Evet	151	66,2
Hayır	75	33,0
Toplam	228	100

Şu anda Camiye devam eden öğrencilerin yüzdesi 66,23'tür. Camiye gitmeyenler ise %32,89 olarak görülmektedir. Bilgi vermek istemeyenler ise %0,88 oranındadır.

Tablo 18. Ankete katılan öğrencilerin yaş durumuna göre şu an camiye derse gitmeleri

Yaş Durumu		11-14	15-18
Almanca din dersinden sonra camilerde din dersine katılmak	Cevapsız	2 (0,97 %)	0
	Evet	89 (86,41 %)	62(49,6 %)
	Hayır	12 (11,65 %)	63 (50,4 %)
	Toplam	103	125

11-14 yaş grubu öğrencilerin % 86,41'i camiye derse gittiklerini, % 11,65'i gitmediklerini, 15-18 yaş grubu öğrencilerin de; % 49,6'sı camiye derse gittiklerini, % 50,4'ü ise gitmediklerini belirtmişlerdir. Gözlemlerimize göre de 14, 15 yaşından sonra çocuklar genellikle camideki derslere katılmak istememektedirler.

Almanya'daki Camilerdeki kurslara yönelik Tosun tarafından yapılan araştırmada kursların bazı olumsuz yönlerinden bahsedilmiştir. Bunlar:

1. Bu kurslar Müslüman çocukların Alman toplumuna uyumlarını güçleştirmektedir.
2. Kurslarda öğretilen katı kurallar bazı ailelerde çocuk ile aile fertleri arasında uyumsuzluğa yol açmaktadır.
3. Cami kursları çocuklarda hoşgörü gelişimini engellemektedir.
4. Radikal gruplar bu kurslar aracılığı ile kendi politik görüşlerini yaymak istemektedirler.
5. Kurslara giden çocuklar okul öğrenimini büyük ölçüde ihmal etmektedirler.
6. Okul harici bu kurslar çocukların haddinden fazla yük yüklenmesine sebep olmaktadır.

7. Bu kurslardaki otoriter eğitim metotları, çocukların serbest gelişimlerini engellemektedir.²⁵

Belirtilen olumsuz durumlarla ilgili birtakım eksikliklere rağmen günümüzde daha olumlu gelişmeler yaşanmaktadır.

6.4. Din Dersini Veren Öğretmenlerin Yeterlikleri

Eğitim öğretimden bahsedildiğinde hedeflere ulaşabilmenin önemli şartlarından birisi uzman öğretmenlerin varlığıdır. Aşağıda velilerin İslam Din Dersleri öğretmenlerinin ne tür yeterliklere sahip olması gerektiği ile ilgili bulgular yer almaktadır.

Tablo 19. Velilerin İslam Din Bilgisi Dersi öğretmeninde aradığı vasıflar

	N	%
İslam ülkelerinde ilahiyat ve pedagoji eğitimi almış olması	23	20,5
İslam ülkelerinde İlahiyat mezunu olup Almanya'da pedagoji eğitimi almış olmak	35	31,3
İlahiyatı ve pedagoji eğitimini Almanya'da yapmış olması	77	68,8
Din dersi öğretmenin yüksek öğretim yapması gerekmez.	10	8,9
Diğer	17	15,2
Toplam	162	71,1

Anketimize katılan öğrenci velilerinden 35 kişi, din dersi öğretmenin Türkiye gibi bir İslam ülkesinde ilahiyat ve Almanya'da pedagoji eğitimi alması gerektiği, 23 kişi, hem ilahiyat eğitimi hem de pedagoji eğitimi bir İslam ülkesinde alması gerektiği görüşündedir. 77 kişi, hem ilahiyat eğitimi hem de pedagoji eğitimi Almanya'da almış olması lazım diye görüş belirtirken, 10 kişi de, din dersi öğretmenin mutlaka yüksek öğrenim görmüş olması gerekmez düşüncesindedirler.

Velilerden 5 kişi şıklardan birini işaretlemekle yetinmeyerek düşüncelerini de ilave etmişlerdir. Bu görüşler şunlardır: "Dersi veren öğretmen mutlaka din ile barışık olmalı", "hem yüksek öğrenimini yapmış olmalı hem de bildiklerini ve öğrettiklerini hayatında tatbik etmeli" şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. Bir veli de, "öğretmenin kesinlikle Türkiye'de ilahiyatı bitirmiş olmasını isterim. Türkiye dışından hiçbir öğretmeni de kabul etmezdim" diye yazmıştır. Aynı veli anketin sonuna "entegrasyona evet, asimilasyona hayır, kimliğimle kabul görmek isterim" şeklinde görüşünü de eklemiştir.

Federal Almanya'da yaşayan Türk ve diğer Müslüman ailelerin çocuklarının çoğu, ülkelerin organizasyon eksiklikleri ve gerekli önemin verilmeyişinden dolayı uzun yıllar hiç din eğitimi alamamış, bir kısmı da çeşitli dini cemaatlerin içerisinde pedagojik formas-

²⁵ Cemal Tosun, *Din ve Kimlik*, Türkiye Diyanet Vakfı, Ankara 1993, s.126-127.

yondan yoksun kişilerce plansız ve programsız bir şekilde din eğitimi almış ve böylece milyonlarca vatandaşımız sağlıklı bir din eğitiminden mahrum bırakılmıştır. Bu durum vatandaşlarımızdan bazılarının aşırı dini gruplara kolayca meyletmesi gibi bazı zararlı sonuçlara da yol açmıştır.

6.5. Öğretim Programının Durumu

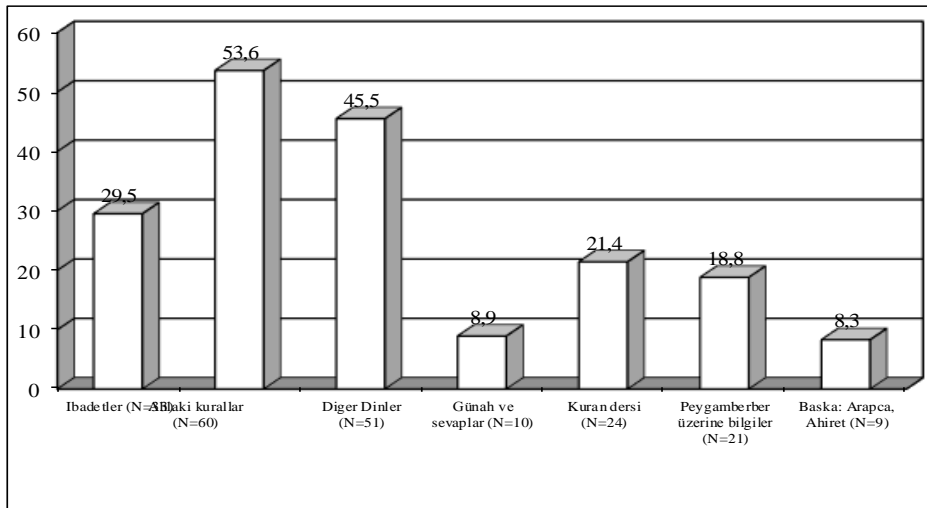
İslam Din Derslerinin programları hakkındaki öğretmen ve veli görüşleri aşağıda yer almaktadır.

Tablo 22. Öğrenciler derste başka hangi konuları da öğrenmek istiyorlar?

Din dersinde öğrenilmek istenilen başka konular	N	%
Diğer dinler	53	23,25
Osmanlı tarihi	29	12,72
Kuran dersi	69	30,26
Başörtüsü	6	2,63
Peygamber üzerine bilgiler	28	12,29
Başka: Arapça yazı, Ahiret, Müezzinlik, Hz.Hüseyin ve Ehl-i Beyt)	43	18,86
Toplam	(N= 228)	

Öğrencilerin derste mevcut müfredat yanında ek olarak öğrenmek istedikleri konular en yüksekten en aşağıya doğru şu şekilde sıralanmaktadır: Kur'an dersi (%30,26), diğer dinler (% 23,25), peygamber üzerine bilgiler (%12,29), Osmanlı tarihi (%12,72), başörtüsü (%2,63), ve başka (Arapça yazı ve ahiret gibi) konular (%18,86).

Tablo 23. Veliler İslam Din Bilgisi Dersi'nde çocuğunun başka hangi konuları da öğrenmesini istiyor?

Veliler büyük çoğunlukla çocuklarının din dersinde ahlaki kuralları (%53,6) öğrenmelerini istemektedirler. Bu şıkkı sırasıyla diğer dinler (%45,5), ibadetler (% 29,5) izlemektedir. Bir veli, "çocuğumun bu derste Kuran'ı, Sünnet'i, Akaid'i (Akide), Fıkh'ı, Adab'ı ve Arapça'yı öğrenmesini istiyorum" diye belirtmiş, bir veli de, "din bilgisinin yanında, milli bilgilerin de bu derste verilmesini isterdim" demiştir.

Değerlendirme ve Sonuç

Şu anda uygulamada olan ve 130 kadar okulda verilen "İslam Din Bilgisi (İslamkunde)" dersleri, Alman Anayasası'nın 7. Maddesi 3. fıkrasında ifadesini bulan Din Dersi değildir. 2012/2013 yılından itibaren basamak basamak uygulamaya konacak olan İslam Din Dersleri de Anayasada ifade edilen ders kapsamında olmayacaktır. Bu dersin tam anlamıyla diğer din derslerine eşit bir ders olması, İslami teşkilatların birlikte oluşturdukları çatı örgüt olan KRM'nin (Koordinierungsrat der Muslime in Deutschland) Almanya Müslümanlar Koordinasyon Merkezi veya kurulacak başka bir çatı kurumun muhatap kurum olarak kabul edilmesi; yani dini cemaat statüsünün verilmesiyle mümkün olabilecektir. Öğretim Programı bile olmadan uygulamaya sokulan bu dersin bu haliyle diğer din derslerine eşit bir din dersi olarak kabul edilmesi mümkün değildir.

Ders dilinin Almanca olması hemen herkes tarafından kabul edilen bir durumdur. Din derslerine katılan öğrencilerin ana dillerinin aynı olmadığı ve eğitim dilinin Almanca olduğu düşünüldüğünde öğrencilerin Almanca dili ile eğitim görmeleri hem Alman topluma uyumları açısından hem de birbirleriyle daha rahat iletişime geçmeleri açısından normal bir durumdur. Dolayısıyla bu tür tartışmalarla vakit geçirmekten vazgeçilmelidir. Ancak bununla birlikte dinî terimlerin asıllarının mutlaka öğrencilere öğretilmesi gerekir. Ana dili geliştirme ve güzel kullanmak hususunda; Anadil Dersleri'nin normal ders planı içerisinde yerini bulan bir ders olması da sağlanmak zorundadır.

İslam Din Dersleri, Türkçe derslerine katılımı genel olarak etkilememekte, ancak bazı okullarda derslerin paralel olarak aynı ders saatinde verilmesi dolayısıyla Türkçe derslerine katılımı azaltabilmektedir. Aslında bu uygulama yasalara da uygun değildir. Din derslerine paralel Türkçe anadil dersi verilemez. Nitekim okulların çoğunluğu bu uygulamayı kaldırmıştır.

Anket sonuçları ve gözlemlerimizden çıkan diğer bir sonuç, İslam Din Bilgisi Dersleri'nin hafta sonu camilerdeki dini bilgiler kursuna katılımı etkilemediğidir. Çocuklarımızın İslam Din Bilgisi veya Din Dersi ile birlikte hafta sonları camideki din bilgisi derslerine katılımı da özendirilmelidir. Çünkü okuldaki din öğretimi ile okul dışı din eğitiminin görev ve sınırları birbirinden farklıdır.

Dersi verecek öğretmen konusunda veliler farklı şeyler söyleseler de hemen hepsi öğretmenin dersi verebilecek bilgi ve kabiliyette olmasında birleşmektedirler. Özellikle

le Alman Üniversitelerinin bu konuda henüz yeterli düzeyde bulunmadıkları düşünülerek, öğretmen yetiştirilmesi konusunda Türkiye'deki üniversitelerle birlikte ortak projeler geliştirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi yeni yasayla verilmesi kararlaştırılan "İslam Din Dersleri" için henüz bir müfredat programı mevcut değildir. İslam Din Bilgisi dersi için Soest şehrindeki enstitüde hazırlanan program da çalışmamızda görüldüğü üzere öğrenciler ve öğrenci velileri tarafından yeterli bulunmamaktadır.

Sonuç olarak İslam Din Bilgisi Dersi, bu konunun direk muhatapları olan öğrenci ve öğrenci velilerinin de istekleri dikkate alınarak gerekli değişiklik ve düzenlemeler yapılarak daha verimli hale getirilmelidir.

Kaynakça

Beyza Bilgin, "Almanya Federal Cumhuriyetinde Türk Çocuklarına İslami Din Dersi Program Geliştirme Çalışmaları", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. III, 1988, ss. 143-154.

Burhan Baloğlu, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemi*, Der Yay., İstanbul, 2009, s. 71.

Cemal Tosun, *Din ve Kimlik*, Türkiye Diyanet Vakfı, 1993, Ankara, s.126-127

Eckart Gottwald, *Islamischer Religionsunterricht*, Statement zum Hearing der Fraktion Bündnis 90/Die Grünen,

Faruk Şen, Hayrettin Aydın, *İslam in Deutschland*, C.H. Beck Verlag, Auflage: 1. Aufl. (20. Februar 2002), s. 14

Gebauer ve arkadaşları, *Religiöse Unterweisung für Schüler Islamischen Glaubens*, für die Grundschule, Landesinstitut für Schule und Weiterbildung, 1986 Ağustos, Soester Verlagskontor, Soest.

Halise Kader Zengin, *Almanya'da İslam Din Öğretimi Modelleri* (Bavyera Eyaleti Örneği), Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007, s.383.

Halit Ev, "Almanya-Kuzey Ren Westfalen Eyaleti'ndeki "İslam Din Dersleri" Konusunda Bazı Tespit ve Teklifler", *Türkiye'nin Avrupa Birliğine Girişinin Dini Boyutu*, Çanakkale 17-19 Eylül 2001.

<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/72321/umfrage/entwicklung-der-anzahl-der-muslimen-in-deutschland-seit-1945/> Erişim tarihi: 17.12.2013.

Ihr Kind in der deutschen Schule (Alman okullarında çocuğunuz), Berichte und Materialien der Forschungsgruppe ALFA.Neuss 1978, s.5

Klaus Spenlen, *İslam Din Dersleri İçin Eyaletlerin Çözüm Arayışları*, Michael Kiefer, Eckart Gottwald ve Bülent Uçar, Auf dem Weg zum Islamischen Religionsunterricht, Lit Verlag, Berlin 2008, s.21

Muslimisches Leben in Deutschland, im Auftrag der Deutschen Islamkonferenz, Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2011, s.71-73

Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yay., Ankara 1998,

Oya Akdeniz, "Die Wege des Islam" İslamın yolları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bochum 2009.

Reiner Bürger, Islamunterricht NRW/FAZ 12.01.2012

Statische Landesämter und Bundesamt 2002 Almanya İstatistik Kurumu.

Eine Bilanz des islamischen Religionsunterrichts in Deutschland (Fall von Nordrhein-Westfalen)

Citation/©- Topçuk, A. (2015). Eine Bilanz des islamischen Religionsunterrichts in Deutschland (Fall von Nordrhein-Westfalen), *Çukurova University Journal of Faculty of Divinity*, 15 (1), 249-269.

Abstract- *Das Hauptziel dieser Forschung ist es festzustellen und zu evaluieren wie SchülerInnen und Erziehungsberechtigte den Islamkundeunterricht wahrnehmen. Die daraus gewonnenen Ergebnisse sollen dazu beitragen, den Unterricht effizienter zu gestalten. Über 90 % der Befragten befürworten, dass der Islamkundeunterricht in der deutschen Sprache stattfindet. Die SchülerInnen haben den Wunsch, ihre Religion aus erster Hand in ihrer traditionellen Ursprünglichkeit gelehrt zu bekommen. Viele MuslimInnen haben die deutsche Staatsbürgerschaft angenommen. Die Ergebnisse meiner Arbeit zeigen, dass der Islamkundeunterricht ein gelungener Beitrag zur Integration der Muslimischen SchülerInnen in die deutsche Gesellschaft ist. Der Islamkundeunterricht ist für den regulären islamischen Religionsunterricht ein wesentlicher Bestandteil.*

Keywords- *Bundesrepublik Deutschland, Nordrhein Westfalen, Islamunterricht, Religionsunterricht, Islam in Deutschland*